

Utlåtande över RAS för norsk lundehund

Undertecknad har på SKK/AKs uppdrag granskat Svenska Spets- och Urhundklubbens och Svenska Lundehundsällskapets reviderade avelsstrategi för perioden 2023-2027.

Medlemsförankringen av det reviderade RAS finns beskrivet i dokumentet.

Ras- och specialklubben har lagt ner stor möda och lyckats ta fram ett RAS-dokument med såväl mycket fakta om rasen som en trevlig layout med fina och illustrativa bilder. Rasens historia och populationsutveckling fram till nutid beskrivs utförligt, inklusive de genetiska flaskhalsarna som drabbade rasen senast på 1960-talet. Dessa drastiska minskningar i antalet överlevande individer har lett till en mycket begränsad genetisk variation, vilket rasens hemland Norge har försökt motverka genom flera inkorsningar.

Norsk lundehund har en relativt hög förekomst av en allvarlig tarmsjukdom och därför är det klokt av klubben att lyfta fram hälsan som ett högt prioriterat område i aveln, samtidigt som man vill undvika ytterligare avsmalning av avelsbasen. Därför uppmanar rasklubben att så många individer som möjligt går i avel, under förutsättning att hunden är frisk och har sund mentalitet och exteriör. Att hitta individer med de alla önskade egenskaperna är svårt och därför är det viktigt att rasklubben hjälper uppfödarna/hanhundsägarna genom ett tydligt budskap i RAS.

Mål och strategier finns framtagna för de olika områdena och är rimligt avvägda mot varandra.

Lycka till med fortsatt avelsarbete med denna trevliga och säregna ras!

Vänge

2023-01-11

Maija Eloranta

Tillägg (rättelse) till RAS

Sid 4 se rasens räddning sidan 6

Sid 11 Finland, ansvarig rasklubb SLY

Sid 11 USA, ansvarig rasklubb NLAA

Sid 14 se Effektiv populationsstorlek sidan 15

Sid 24 © Maria Ringdahl

RASSTRATEGI

2023–2027

Norsk lundehund

©Tove Schrödl

Ras:	Norsk lundehund
FCI-nummer:	265
FCI-klassifikation:	Grupp 5, sektion 2
Dokumentversion:	2.0
Giltighetstid:	2023 - 2027
Författare:	Carina Jansson & Tove Schrödl, Svenska Lundehundsällskapet
Status:	Godkänt av SKK/AK 2023-01-19

Innehåll:

SUMMERING	1
Sammanställning för fortsatt avelsarbete i klubben	2
INTRODUKTION.....	3
RASENS UTVECKLING OCH HISTORIA	4
Nuläge	9
Övergripande mål för rasen	9
RASENS POPULARITET OCH AVELSTRUKTUR	10
Nuläge	11
Användning av avelsdjur	17
Mål och strategi	19
KASTRERING.....	18
HÄLSA	20
Nuläge	20
Förekomst av hälsoproblem, sjukdomar och defekter	21
Intestinal lymfangiektasi (IL).....	21
Kapselprojektet i Norge	22
Giardia.....	23
Norsk undersökning på juckande tikar	26
Norska korsningsprojektet.....	27
Mål och strategi	28
MENTALITET OCH BRUKSEGENSKAPER	29
Nuläge	30
Mål och strategi	31
EXTERIÖR	32
Nuläge	32
Mål och strategi	34
KÄLLHÄNVISNING.....	35

Summering

Mål för hälsa

- Att så många hundar som möjligt går i avel
- Att reducera förekomsten av IL i rasen.

Mål för mentalitet

Verka för att fler hundar genomgår BPH för att kunna utläsa rasens mentala status.

Mål för Exteriör

- Bevara hundens byggnad och funktion för dess ursprungliga användningsområde.
- Att bevara norsk lundehund som en sund och funktionell hund med rasens karaktäristiska särdrag och motverka alla exteriöra överdrifter.

Mål för avelsarbetet

Att avelsstrategin följs av samtliga uppfödare av rasen, vare sig de föder upp en enda kull eller har kontinuerlig uppfödning.

Avelsinformation i syfte att bevara rasen.

- Uppmuntra och informera alla hanhundsägare om att låta hunden användas i avel och uppmuntra tikägare att ta en valpkull.
- Bredda avelsbasen genom att ta in korsningshundarna i aveln.

© Tove Schrödl

Sammanställning för fortsatt avelsarbete i klubben

MÅL

kontinuerligt
Verka för att alla tikägare tar minst en kull på sin tik, förutsatt att tiken är frisk och lämpar sig till avel.
Verka för att alla hanhundsägare låter sin hane gå i avel, förutsatt att hanen är frisk och lämpar sig till avel.
Inavelsgraden vid parning ska vara så låg som möjligt och inte överskrida 2 % över fem generationer.
Reducera dödligheten i IL
Marknadsföra rasen.

2022 - 2026
Öka antalet avelsdjur i rasen
Öka antalet lundehundar i Sverige till 220 individer
Verka för att fler hundar genomför BPH.
Samla information och erfarenheter om IL från hundägare.
Avelskommittén utvecklar rådgivningstjänst genom mentorskap
Lämna bidrag till obduktion av lundehundar med oklar dödsorsak för att samla på oss mer kunskap.

2027 - 2031
Öka antalet lundehundar i Sverige till 270 individer
Upprätthålla rasens ursprungliga mentalitet och bruksegenskaper.

Introduktion

Bakgrund

På Svenska Kennelklubbens Kennelfullmäktige 2001 fattades beslut om att det för varje hundras ska finnas en s.k. rasspecifik avelsstrategi (RAS). Uppdraget att utforma dessa lades på specialklubbarna som i sin tur i huvudsak delegerade ut arbetet till rasklubbarna. För Norsk Lundehund ligger samordningsansvaret hos specialklubben, Svenska Spets- och Urhundsklubben (SSUK) som tillsammans med rasklubben, Svenska Lundehundsällskapet (SLS) utformar RAS-dokument.

Målgrupp

RAS riktar sig primärt till alla som deltar i det svenska avelsarbetet med sin tik eller hanhund, oavsett medlemskap i Svenska Lundehundsällskapet (SLS) eller ej. Detta eftersom den svenska raspopulationen är del av samma helhet, oberoende av uppfödarens eller hanhundsägarens klubbtilhörighet.

Omfattning

RAS är ett levande dokument, en rekommendation, och skall ses som en vägledning och hjälp för uppfödare i avelsarbetet. Arbetet med RAS är en pågående process. Detta reviderade RAS har uppdaterats med aktuella texter, tabeller och fakta, samt lagar och regler. Baserat på nulägesanalysen har avelsmål och strategier utarbetats för de kommande fem åren. Mål och strategier återfinns samlade i slutet av dokumentet. Avelsmålen beskriver vad uppfödarna gemensamt vill uppnå under den kommande femårsperioden, medan strategierna är rekommendationer för hur man bör agera för att målen ska uppnås.

Avelspolicy och avelsstrategi

Avelspolicyn innehåller både de långsiktiga avelsmålen, som beskriver vår vision, vart vi vill nå i framtiden och de kortsiktiga och mer konkreta mål som vi vill uppnå de kommande fem åren. I avelspolicyn finns även en beskrivning över läget i rasen vad gäller mentalitet, hälsa, avelsstruktur och exteriör. Fokus på hälsan ska alltid prioriteras och beaktas med sunt förnuft. Avelsstrategin beskriver hur och vad vi ska göra för att uppfylla de mål som framgår av policyn.

RAS – vems ansvar?

Det fastslås i SKK:s grundregler (§ 2 Avelsetik) att varje ägare som upplåter sin hund till avel ska vara väl förtrogen med RAS. Ansvar för rasens framtid ligger alltid ytterst hos den enskilda uppfödaren och ägaren till avelshunden. För att kunna fatta relevanta beslut behöver dock den enskilda uppfödaren både allmänna kunskaper om avel och tillgång till fakta kring såväl den egna tiken som den tilltänkta avelshanan.

Rasens utveckling och historia

Generellt om rasen

Lundehunden är en norsk hundras med en mycket gammal historia och tradition längs den norska kusten. Den är en av världens mest unika hundraser, med sex tår på alla fyra tassarna (labbar) och en helt speciell smidighet (se bilderna under Exteriör på sidan 33). Norge har ansvaret för att förvalta denna ras, som i dag är utrotningshotad.

© Tove Schrödl

Svenska Lundehundsällskapet (SLS) har ansvaret för rasen i Sverige och är därmed ansvarig för utformningen av den svenska rasspecifika avelsstrategin.

Ursprung och användning.

Den norska lundehunden är en av Skandinaviens och världens mest sällsynta och framför allt säregna ras. Genom sitt särskilda ändamål som "lunnefågeljägare" inom ett mycket begränsat område, har lundehunden utvecklats till en zoologisk raritet. Lunnefågeln fanns förr i stora kolonier längs den nordnorska kusten och inom fåglarnas spridningsområde användes även hundar till hjälp vid lunnefågeljakten.

Den första säkra beskrivningen av lundehunden är från 1591. Fogde Erik Hansen Schönneböl skrev från en resa i Nordnorge om lundehund och lunnefågelfångst. Han berättar att lunnefågeln har bon i de branta bergväggarnas stenrosen (så kallad lundeura) och jordgångar och att "man kan icke enkelt få fågeln ut ur de djupa hålen med mindre man har en liten hund som är van att krypa in i hålet och draga fågeln ut".

Väröy ligger 90 km västerut från norska fastlandet – ungefär i höjd med Kiruna i Sverige och är en av de yttersta öarna på Lofoten. Ön mäter knappa 18 kvadratkilometer och därifrån härstammar alltså den Norska Lundehunden.

Lundehunden var typkonstant långt innan den 1943 blev godkänd av Norska Kennelklubben som självständig ras. Detta betraktas som den tidpunkt då lundehunden "räddades" åt eftervärlden (se Rasens räddning sidan 9).

Väröy och jakten

Lundehundarna föda på Väröy var fiskrens, slaktavfall, matrester, fåglar, ägg, en och annan levande och död mus mm. Befolkningen på Väröy hade fiske som huvudnäring. Ett annat tillskott i kosten var lunnefågeln, eller sjöpapegojan som den också kallas. Lunnefåglarna var svåra att fånga för människor och för att få tag i dem behövdes en medhjälpare. En som var liten, modig, smidig och energisk nog att krypa in i de trånga gångarna för att hämta ut fåglarna. Den uppgiften fick lundehunden.

Lunnefågeljakten lär ha pågått under minst 3–400 år. De jagade inte för sportens skull utan för att invånarna på ön behövde dryga ut sin kost med fågel. Jakten ställde hårda och speciella krav på hundarna. Hundarna måste vara så små att de kunde ta sig in och dessutom vända i fågelbona utan att fastna. Den måste även vara orädd och klättrvillig för att arbeta i oländig terräng där människor fick ta sig fram med svårighet. I förhållande till lundehundens övriga konstruktion, krävdes en särdeles styrka och ork för att släpa ut lunnefågeln och bära den till jägaren. På grund av att hunden utförde arbete så kunde "jägaren" i princip sitta på en sten och vänta på att hunden kom med bytet. Man vet med säkerhet att lundehunden och dess arbetssätt är mycket gammalt.

Fågelfångsten gav befolkningen nyttig och god föda, men också en viktig biprodukt – fjäder och dun, som sedan fraktades från Nordnorge till handelsstäder i Schleswig. Då det under 1600–1700 talen blev mer populärt med mjuka dynor och bolster, ökades fågelfångsten. Nu jagade man därför lunnefågeln mer och inte endast för befolkningens nödvändiga köttbehov.

Detta ledde till att antalet lundehundar ökade raskt. Varje hushåll hade minst 2–3 hundar och det finns dokument som pekar på ännu större lundehundsbestånd. Hundens värde som brukshund var viktig och har beskrivits flera gånger under 1700–1800 talen. Från Fuglöy i Gildeskål har det beskrivits att en god lundehund hade samma värde som en mjölkko.

Bilder tagna ur lundehundboka

En landsnäring

Fjädrar och dun från lunnefågeln behövde inte lika mycket efterbehandling som dun från andra fågelarter. Även om ejerdunet ansågs allra finast var det dyrt. Därför blev dun från lunnefågel ett högt skattat, billigt och omtyckt alternativ i sängbolster.

Nya och effektivare fångstmetoder med nät gjorde att lundehunden miste sin betydelse som brukshund från slutet av 1800-talet. Nu var det inte ekonomiskt försvarbart att hålla stora hundflockar, som bara var till nytta vår och höst, men måste födas hela året. Intresset för rasen och jakt med lundehund avtog och upphörde helt när lunnefågeln fridlystes på 50-talet.

Rasens räddning

De lundehundar vi har idag härstammar alla från det avlägsna fiskeläget Måstad på Väröy. Rasen har på grund av det också kallats Måstahund i den tidiga litteraturen. Vore det inte för människorna där, skulle lundehunden inte ha funnits idag. Folket skötte lundehundsaveln på gammalt vis och var noga med att bibehålla det som var unikt för hundarna. För inte så länge sedan rådde exportförbud på rasen i Norge. De lundehundar som fanns, skulle stanna kvar i rasens hemland.

Lundehunden var med andra ord ytterst nära att dö ut och dess räddning berättar om märkliga människoöden, envishet och aldrig svikande uppoffringar, epidemier, krig och förödelse och grusade förhoppningar. Den hundkunskap och det genuina intresset för rasen segrade ändå i det långa loppet. Norsk lundehund, en bit av Norges urgamla kulturarv, finns kvar.

Rasens kämpar

Kathrine och Monrad Mikalsen i Måstad hade fött upp lundehundar för fågelfångst på gammalt vis och hos dem fanns de enda renrasiga exemplaren av lundehund i början av andra världskriget.

Eleanor Christie, en setteruppfödare, hon var bosatt på Hamar då hon av en tillfällighet kom över Sigurd Skauns artikel 1925 i en norsk jakttidning, den väckte hennes intresse för rasen. Efter mycket övertalning fick hon köpa hanhundarna Ask och Mikkel, samt tikarna Hild, Urd, Mari och Lucy av Monrad Mikalsen och dessa kom till Christie vintern 1939. Alla hundarna var födda 1938, med undantag för den lilla tikvalpen Lucy som föddes i januari samma år. 1944 flyttade Christie till Oslo med hundarna Ask och Urd.

Några år senare hade aveln kommit i gång hos Eleanor Christie och beståndet av lundehundar hade ökat till ett 50-tal hundar, men ingen av dem hamnade hos personer som var intresserade av hundavel. Då inträffade en populationskollaps för rasen. Alla hundar på Väröy fick valpsjuka och dog, detta hände före vaccinets dagar och katastrofen hade varit ett faktum om inte Christies hade hjälpt Monrad Mikalsen i Måstad. Det skedde genom att Christie skickade två dräktiga tikar och två valpar till Mikalsen, på så sätt kunde han fortsätta sin uppfödning.

Några år senare kom nästa populationskollaps. Även sydliga Norge drabbades av valpsjuka 1943 och Eleanor Christies alla hundar, utom en, dog 1945. Ett digert arbete hade gått till spillo, men som tur var hade stammen på Värøy vuxit sig stor och stark. Då Eleanor Christie blivit änka 1960 upptog hon åter sitt arbete med lundehundarna. Hon tog kontakt med Monrad Mikalsen som skickade henne tre valpar.

De tre hundarna, tillsammans med två andra besläktade individer samt ytterligare en som inte var närbesläktad, är de sex hundar som dagens lundehundar stammar från.

Stor förlust av genetisk variation

Av rasens historia framgår det tydligt att få och nära besläktade individer ingick som grund för avelsarbetet efter två världskrig, främst på grund av de två populationskollapserna under valpsjukan på Måstad och på Östlandet.

Under denna period gick mycket av den ursprungliga genetiska variationen förlorad. Ett exempel är variationen av färger. Före andra världskriget, fanns det också vita och svarta lundehundar (oftast trefärgade med antingen vit eller svart som bottenfärg). Denna färg finns inte längre i rasen.

Utvecklingen efter 1962

1962 startade Eleanor Christie med flera Norsk Lundehund Klubb. Ett stort och viktigt arbete för att rädda rasen påbörjades. Huvudfokus var att producera så många renrasiga valpar som möjligt. Man tog inte hänsyn till inbördes släktskap eftersom det fanns så få hundar och alla behövdes i aveln.

1964 ställde Eleanor Christie ut tre lundehundar på utställningen i Bodö, för att visa att rasen inte var utdöd.

Fram till 1971 inriktades aveln endast på att producera valpar, först då rasen passerat 200 individer kunde man börja avla på hundar som inte var alltför nära släkt. När rasen bestod av ca 200 individer kunde lundehundar exporteras från Norge. Dessförinnan rådde exportförbud.

1983 fick avelsrådet i NLK råd från den svenske genetikern Per-Erik Sundgren om att fokusera på lägsta möjliga inavelsgrad och på att få så många hundar i avel som möjligt. Dessa råd följde man i möjligaste mån.

En utförlig presentation av rasens historia finns i Lundehundboka (Espelien, 2012, Vigmostad & Bjørke, Norge).

Antalet lundehundar har långsamt ökat

Sedan 1980-talet har antalet lundehundar långsamt ökat i antal och 2012 fanns det cirka 580 lundehundar i Norge, och omkring 1400 hundar i hela världen. De flesta av dessa finns i Europa, främst i Sverige och Finland, och ett litet antal hundar, ca 78, finns i USA.

Lundehunden i Sverige

Den första lundehunden i Sverige var Raggebus Lundy som importerades av Marie-Louise Ströberg-Frisk, Lobergets kennel, 1969.

Svenska Lundehundsällskapet bildades den 7 maj 1977 i Skara av en grupp på nio personer. Förste ordförande var Björn Niklasson, och första avelsrådet var Marie-Louise Ströberg-Frisk, som hade flera års uppfödning av lundehund i Sverige.

Redan två år senare började man ge ut tidningen Lunnehunden.

I slutet på 1980-talet och i början av 1990-talet gick verksamheten på sparlåga och medlemsantalet sjönk.

1992 brann det i dåvarande kassörens hem och många handlingar rörande klubben försvann i denna brand.

1997 fyllde klubben 20 år och medlemsantalet hade ökat till 91. För första gången arrangerade klubben en egen inofficiell utställning och domare var Johnny Andersson. 20 lundehundar deltog.

2007 fyllde klubben 30 år och hade ca 110 medlemmar. Under sommaren hölls en gränsträff i Morokulien, ett samarrangemang med Norsk Lundehund Klubb med var sin utställningsdag. På den svenska utställningsdagen deltog 81 hundar från såväl Sverige, Norge, Danmark, Finland, Tyskland som USA. Domare var Per-Erik Wallin.

2017 fyllde klubben 40 år och hade ca 244 medlemmar. Under sommaren var det jubileumshelg i Munkfors med utställning och pröva på- aktiviteter såsom nosework, rallylydnad, agility, freestyle, och viltspår. På utställningen deltog 51 hundar och domare var Christen Lang från Norge.

Nuläge

Användningsområdet för rasen har successivt ändrats från jakthund på fågel till sällskaps- och hobbyhund. Att lundehunden är en utomordentlig allroundhund visar den såväl i utställningsringen som på andra tävlingar och prov samt i den dagliga samvaron med familjen.

Övergripande avelsmål för rasen

1. Bevara hundens byggnad och funktion för dess ursprungliga användningsområde.
2. Att bevara norsk lundehund som en sund och funktionell hund med rasens karaktäristiska särdrag och motverka alla exteriöra överdrifter.
3. Det är viktigt att bevara rasens anatomiska särdrag, det vill säga:
 - Rörligheten i skulderleder och nacke
 - Rastypiska utseende
 - Rastypiska anatomi
 - Sex tår på alla tassar (labbar)
 - Öron som kan vikas så att de inre delarna skyddas mot sand och fuktighet när hunden arbetar i jord och stenrösen
 - Säregna rörelser med vevande framben och trånga bakbensrörelser
 - En funktionell dubbelpäls som ska bestå av tätt, grovt täckhår och mjuk underull.

© Tove Schrödl

Rasens population och avelsstruktur

Under 2011, 2014, 2017 och 2020 gjordes inventering föra att kartlägga hälsoläget i rasen och få fram antalet levande lundehundar i landet.

Årtal	Antal hanar	Antal tikar	Totala antalet
2011	90	110	200
2014	114	128	242
2017	110	121	231
2020	91	103	194

Tabell 1. Observera att det kan finnas ytterligare ett 20-tal hundar 2020, eftersom de hundägarna valt att inte besvara inventeringen.

Den första kullen i Sverige, föddes 1973, och det har stadigt varit registreringar av födda valpar i Sverige sedan dess. De första uppfödarna var kennlarna Loberget, Backängen och Havamal samt några utan kennelnamn. Idag finns det ett tiotal aktiva uppfödare med kennelnamn, vilka haft kullar de senaste fem åren.

Avelstruktur – barnbarn

Många hundar har gjort avtryck inom rasen. Uppfödarna bör tänka på att bredda avelsbasen, hålla ökningen av inavelsgraden nere och använda hundar som tidigare inte bidragit till rasen. En rekommendation är att studera diagram över hur många barnbarn som finns efter de tänkta avelshundarna

© Malin Erikzon

Nuläge, populationsstorlek och registreringsiffror

Man räknar med att det 2021 finns cirka 1800 lundehundar i världen. Förutom i Sverige och Norge, finns rasen också i de övriga nordiska länderna samt i övriga Europa Nordamerika.

Land	Första importerade hunden	Antal hundar [år 2021]	Ansvarig rasklubb
Norge	---	988	NLK
Sverige	1969	194	SLS
Finland	1973	137	SLK
USA	1987	78	CLAA
Nederländerna	1989	62	Scania
Tyskland	1979	56	DCNH
Danmark	1976	54	SPK
Schweiz	1977	33	SKNH/CSCN
Frankrike	1986	28	CFCN
Tjeckien	2003	25	
Färöarna	2015	9	
Österrike	1990	8	[ÖCNHS]
Luxemburg	1996	8	TCL
Polen	2013	6	
Island	2012	4	
Belgien	1988	3	Belgien
England	2015	2	
Falklandsöarna	2015	2	
Litauen	2007	2	
Kanada	1979	1	Canada
Estland	2019	1	
Kroatien	2010	1	
Slovakien	2017	1	
Turkiet	2007	1	

Tabell 3. Översikt över länder och antal lundehundar per land 2021. Förkortningarna till höger är de rasklubbar som har ett nationellt rasansvar för norsk lundehund i det aktuella landet. Data tagen från NLK:s Databas och från SLS:s inventering 2020.

Utveckling av antalet lundehundar i Norge

Tabellen nedanför visar utvecklingen av antalet hundar i rasens hemland Norge från 1920 fram till idag. Som man ser har rasen genomgått två allvarliga flaskhalsar under denna period. En konsekvens av detta är att den genetiska variationen för rasen är mycket begränsad.

År/period	Antal hundar	Notering
1920–1939	Ca 50 + 6	På Måstad, några få på Röst, samt 6 hundar skickade till Östlandet 1939
1943 – 1944	Ca 5	Rasen dog nästan ut pga valpsjuka. Detta är en av flaskhalsarna.
1945 – 1955	Ca 50	Man jagade lunnefågel på Måstad och Röst, mest som fritids-sysselsättning.
1960	Ca 6	Tre kullsyskon, två halvsyskon till dessa, samt en hund med okänd härstamning utgör basen för aveln. Detta är en av flaskhalsarna.
1962 – 1971	Ökande till 200	Under perioden ökade antalet hundar från cirka 6 till 200.
1971 – 1983	Långsamt ökande till 500 totalt i världen	Under perioden exporteras några få hundar
1983 – 1994	Långsamt ökande mot 500 i Norge	Fler aktiva uppfödare i andra europeiska länder och USA
1994 – 2009	Ca 500 i Norge	Ökande mot 1200 i världen
2010	526 i Norge	NLK genomför en första inventering ca 1400 i världen
2012	582 i Norge	Ca 1400 i världen, NLK genomför den andra inventeringen
2018	732 i Norge	Ca 1400 i världen, enligt NLK:s norska databas
2021	988 i Norge	Ca 1800 i världen, enligt NLK:s norska databas

Tabell 4. Utvecklingen av antalet lundehundar från 1920 till 2021 i Norge. Det finns noteringar som beskriver händelser de åren. Data tagen från NLK:s databas, Lundehundsbocka.

© Carina Jansson

Tabellen nedanför visar utvecklingen av antalet registrerade lundehundar i Sverige från 1969 då den första lundehunden importerades till Sverige fram till år 2021.

År/period	Antal hundar [varav importer]
1969 – 1979	98
1980 – 1989	80
1990 – 1994	61
1995 – 1999	27
2000 – 2004	102 [6]
2005 – 2009	143 [36]
2010 – 2014	204 [31]
2015 – 2019	118 [25]
2020–2021	62 [16]

Tabell 5. Utvecklingen av antalet registrerade lundehundar i Sverige. Data tagen från SKK:s Avelsdata.

Totalt har det sedan 1969 registrerats 868 lundehundar. Rekordåret vad gäller registreringar i Sverige är 2010 med 57 hundar varav 8 importer. Till Sverige har importerats lundehundar från Norge, Finland, Danmark och övriga Europa. Från Sverige har exporterats lundehundar till Norge, Finland, Danmark, övriga Europa och USA.

Genomsnittlig kullstorlek

Nedan redovisas en samlad översikt över antalet valpar som fötts i Sverige de senaste 34 åren samt antalet valpkullar och medelantalet valpar per kull redovisat i femårsperioder.

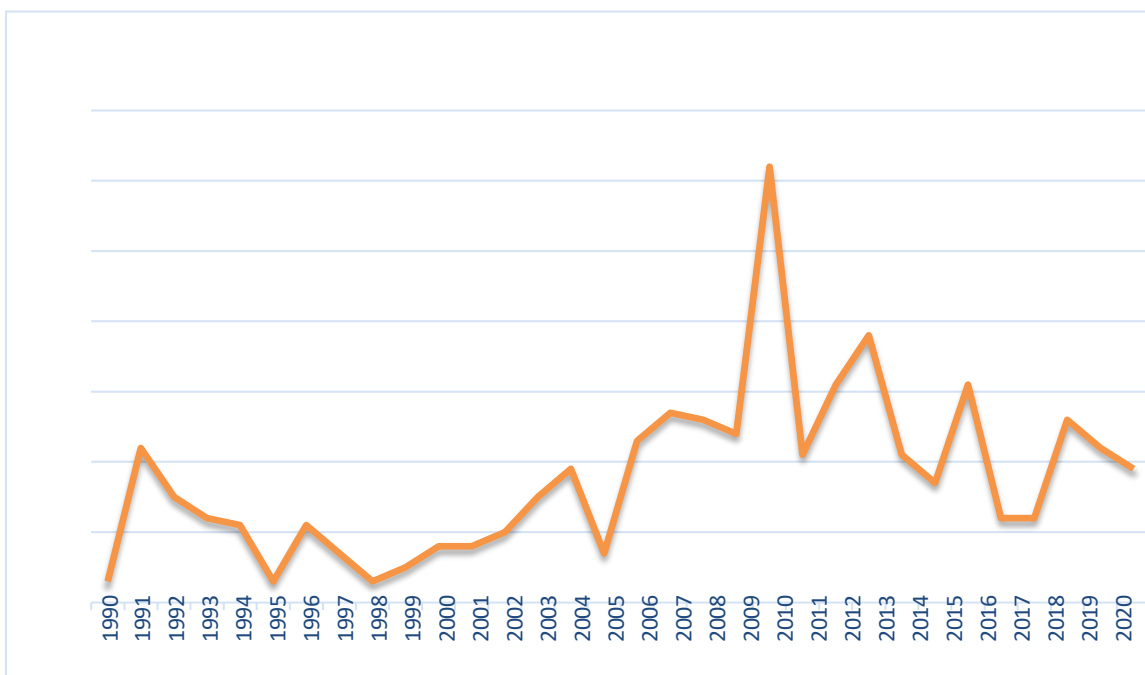
År	Antal kullar	Antal registrerade valpar	Medelvärde antal valpar/kull
1987–1991	24	64	2,66
1992–1996	19	52	2,73
1997–2001	12	31	2,58
2002–2006	26	74	2,84
2007–2011	53	160	3,01
2012–2016	48	138	2,87
2017–2021	34	91	2,67

Tabell 6, Data tagen från NLK:s Databas.

SKK Hunddata och Avelsdata

Mätningarna i SKK Hunddata och Avelsdata började 1990. Man kan se att den genomsnittliga kullstorleken ligger ganska konstant runt 2,8 valpar med en toppnotering mellan 2006–2010 på 3 valpar, vilket är relativt lågt jämfört med andra raser i samma storlek.

Ett grafiskt diagram över valpproduktionen för åren 1990 till 2021 finns nedanför. Kurvan visar ett genomgående sicksackmönster. Ett gott valpår åtföljs gärna av ett sämre, vilket troligen beror på att antalet uppfödare och antal avelstikar i rasen är få och det gör rasen väldigt sårbar.

Figur 1. Grafisk profil över antalet valpar per år under perioden 1990–2021. Data tagen från NLK:s Databas.

För perioden 2005–2010 var det sammanlagda antalet valpar 156. Under nästa femårsperiod, 2011–2015 var antalet 139, vilket ger en nedgång på 11 procent i förhållande till den föregående perioden. 2010 var ett emellertid ett positivt år då det föddes 62 valpar fördelat på 17 kullar. Under nästa femårsperiod 2016–2020 var antalet 103, vilket också är en nedgång från föregående 5-årsperiod. För att bevara rasen är det angeläget att öka antalet valpar (se Effektiv populationsstorlek sidan 17).

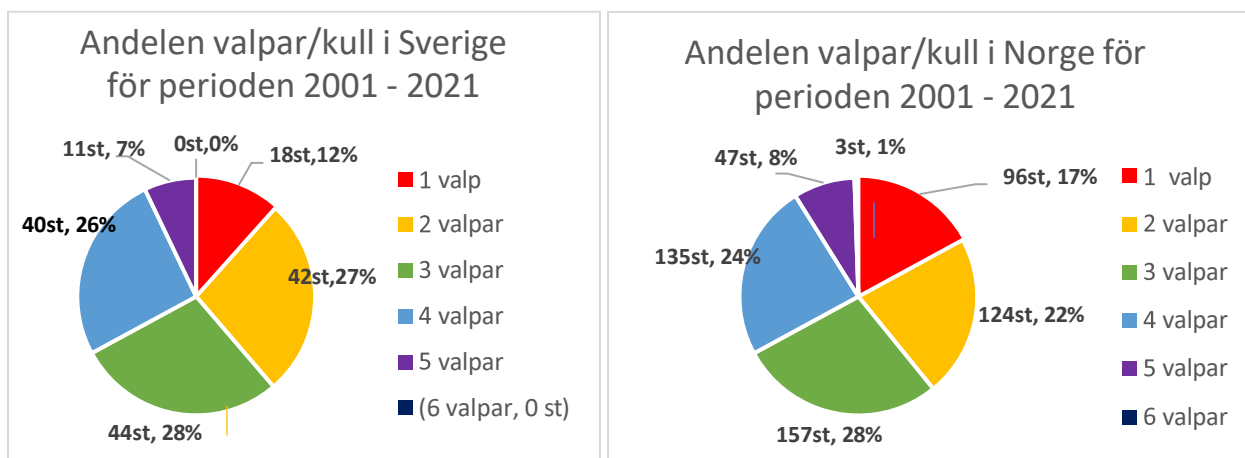
© Jessica de Jong

En grafisk sammanställning över kullstorleken i födda kullar från 2001–2021 för norsk lundehund i Sverige, visar att det bara var 12% av kullarna där det fötts en valp (18 av 155).

Det kan jämföras med Norge som under samma tidsperiod hade 17% envalpskullar (96 av 562). Under samma tidsperiod var 27% av kullarna tvåvalpskullar i Sverige (42 av 155) och i Norge var tvåvalpskullarna 22% (124 av 155).

Fördelning av antalet lundehundsvalpar per kull i Sverige respektive Norge.

Effektiv populationsstorlek

Det enklaste sättet att beräkna effektiv populationsstorlek är att ta antalet tikar och antalet hanar använda i avel för en generation. En generation beräknas vara fem år. Tabellen längre ner visar att Ne sjunkit.

Ne har gått över 100 endast under en tidsperiod nämligen 2009–2013 då Ne var 107 vilket berodde på rekordåret 2010 då det föddes 62 valpar i 17 kullar.

För att en hundpopulation ska betraktas som bärkraftig måste Ne vara över 100. Detta förutsätter att förhållandet mellan könen är ganska lika. Som man ser av tabell 5 är den effektiva populationsstorleken för norsk lundehund för liten för att vara bärkraftig samt att öka användningen av olika hanhundar.

Det är alltså ytterst viktigt för rasens överlevnad att få in fler hundar i avel. Detta sätt att beräkna effektiv populationsstorlek tar dock inte hänsyn till vilket antal hundar dagens population härstammar ifrån.

Registreringsår	Hanar	Tikar	Effektiv populationsstorlek (Ne)
1999 - 2003	14	18	31,5
2004 - 2008	26	36	60,4
2009 - 2013	50	58	107,4
2014 - 2018	27	30	56,8
Summa	117	142	

Tabell 7. Effektiv populationsstorlek. Data tagen från SKK:s avelsdata.

Den effektiva populationsstorleken, N_e , beräknas med följande formel:

$$N_e = \frac{4 \times N_m \times N_f}{N_m + N_f} \quad \text{Där } N_m = \text{antal hanar och } N_f = \text{antal tikar}$$

Uträkningar med denna metod förutsätter att det är en idealiserad population man utgår från samt att parningar mellan individerna är helt slumpmässiga och att ingen selektion sker. Detta speglar sällan verkligheten och det är dock inte en tillämplig metod att använda för de fall där selektion sker eller där vissa individer bidrar med större antal avkommor till nästa generation.

Inavelsgrad

2015 Svenska Lundehundsällskapet rekommenderar att hålla inavelsökningen så nära 0% som möjligt och inte överstiga 2% beräknat på fem generationer. Detta har tolkats av uppfödarna som att varje enskild kombination skulle ligga på högst 2%.

Födelseår	Genomsnittlig inavelsgrad över fem generationer
2007	0,8 %
2008	0,8 %
2009	0,7 %
2010	1,0 %
2011	1,3 %
2012	1,2 %
2013	1,0 %
2014	1,2 %
2015	0,2 %
2016	0,7 %
2017	0,7 %
2018	1,1 %
2019	0,3 %
2020	0,8 %
2021	0,3 %

Tabell 8. Den genomsnittliga inavelsgraden över fem generationer från 2007 – 2021. Data taget från SKK:s avelsdata.

Även om uppfödarna har varit noga med att kombinationerna ska vara under 2% så har vi inte haft någon positiv utveckling på utvecklingen vad gäller kullstorlek och fertiliteten i rasen

Den genetiska variationen är för liten, detta vet vi från rasens historia med två genetiska flaskhalsar, se tabellen på sidan 12. Det är också bekräftat av genetisk forskning utförd under 2012 (Melis et al. Animal Genetics 2012).

Den rekommenderade inavelsgraden i nya kombinationer bör fortsatt vara så nära noll som möjligt. SLS rekommenderar max 2% över fem generationer för att undgå ytterligare reduktion av rasens genetiska variation.

Användning av avelsdjur

Avelshundar ska vara registrerade i SKK eller annan FCI (Fédération Cynologique Internationale) godkänd kennelklubb innan de får användas i avel. Importerade hundar måste omregistreras i SKK innan de får användas i avel.

Du bör ha en lista på 2–3 nuvarande hanhundar redo i god tid innan tiken ska paras. Norska lundehundsbasen på nätet är ett bra ställe att börja din sökning: [Norska lundehundsbasen](#). Även SKK:s avelsdata är en bra sida att kontrollera inavelsgraden på den tilltänkta parningen: www.hundar.skk.se/avelldata.

SLS:s avelskommitté kan hjälpa dig att komma i kontakt med ägare av potentiella hanhundar.

Matadorgräns för bruk av hundar i avel.

Med matadoravel så menas en för populationen ensidig avel på ett eller flera avelsdjur som ger en dominans av dessa djurs gener i den totala populationen och slutligen förlust av genetisk variation. Matadoravel är numera en välkänd orsak till att sjukdomar och ärftliga fel har fått stor spridning inom vissa populationer. Både hanar och tikar kan vara matadorer. Om en individ är matadoravlad beror på: hur stor populationen är, och hur många avkommor de enskilda djuren har.

För att undvika matadoravel rekommenderar att en hane under sin livstid lämnar avkommor baserat på 5 % av totala antalet födda valpar under en femårsperiod. I Norge föddes 483 valpar under perioden 2016–2020 vilket blir 24 valpar. Men de senaste tre åren har rekommendationen från Norsk Lundehund Klubb varit 20 valpar per hund, vilket är 4 % av det totala antalet födda valpar över en femårsperiod. Orsaken till sänkningen är att man är bekymrad över den låga genetiska variationen i rasen och man ser det som ytterst viktigt att så många olika hundar som möjligt används i aveln.

Motsvarande siffra för antal valpar per hund i Sverige är fem valpar. Totalt antal valpar under 2016–2020 i Sverige är 103 valpar varav 5 % är 5 valpar. Eftersom det är svårt att öka populationen i Sverige med ett så lågt antal som fem valpar per avelsdjur, så rekommenderar Svenska Lundehundsällskapet att varje hund lämnar max 12 valpar.

Antal hanar och tikar använda i avel

Tabellen visar att det är färre hanar än tikar som använts i avel. Detta är en vanlig trend i många raser. Som det framgår av effektiv populationsstorlek på sidan 15 är antalet avelsdjur för lågt för att kunna upprätthålla en livskraftig avelspopulation.

Registreringsår	Hanar	Tikar
2004 – 2008	26	36
2009 – 2013	50	58
2014 – 2018	31	30
Summa 2004 – 2018	106	121

Tabell 10. Visar antalet hanar och tikar använda i avel under 2004–2018. Data tagit från SKK:s avelsdata.

Ålder första valpkull

SKK:s grundregler står att ”inte i avel använda hanhund/tik förrän vid den ålder då hunden uppvisar en vuxen individs fysiska mognad och beteende. Tik får paras tidigast vid 18 månader. Att inte låta para tik fyllda 7 år om hon ”inte tidigare haft en valpkull. Tik som fyllt 7 år måste alltid veterinärbesiktigas före parning. Av intyget ska framgå att tiken är i sådan kondition att hon utan risk för sin hälsa kan få en valpkull. Veterinärintyget får inte vara äldre än 1 månad vid parningen och ska bifogas registreringsansökan. Tik, oavsett ras, får inte paras efter det att hon har fyllt 10 år.”

Se också Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om hållandet av hundar och katter. Sedan 2009 har ingen tik under 18 månader använts i avel. De flesta tikar får sin första kull när de är 2–3 år. I genomsnitt är även hanarna i 2–3 år gamla när de får sin första kull.

Kastrering

Kastrering som problemlösning har blivit populärt hos många hundägare i alla raser. Även rasen är drabbad. Man upplever att hanhunden kan vara ”tiktokig” och ”jobbig”. Många veterinärer propagerar också för att kastrera tikar för att slippa juvertumör eller livmoderinflammation.

Svenska Lundehundsällskapet har diskuterat problemet med ökad mängd kastrering på en uppfödarkonferens. Där kom deltagarna överens om att propagera för att inte kastrera lundehund eftersom avelsbasen i så fall ytterligare reduceras.

Mål och strategi, population och avelsstruktur

Mål – kortsiktiga och långsiktiga

- Att öka den genetiska variationen och att hålla inavelsökningen, så nära 0 % som möjligt och inte överstiga 2 % beräknat på fem generationer.
- att uppmana alla tikägare att ta minst en kull valpar på sin tik såvida det inte föreligger medicinska eller mentala hinder
- Att uppmärksamma hanhundsägare att man behöver få in fler hanar i avel.
- Att använda lika många tikar och hanar i avel vilket innebär att öka antalet hanar i avel.
- Att avelsstrategin accepteras och följs av samtliga uppfödare av rasen, vare sig de föder upp en enda kull eller har kontinuerlig uppfödning.
- Verka för att få fler uppfödare i rasen.
- Öka antalet hanar och tikar i avel. Det kortsiktiga målet att det ska ökas till 10 hanar och 10 tikar per år och det långsiktiga målet att det ska ökas till 15 hanar och 15 tikar per år.
- Att öka antalet djur som får valpar och att bygga upp en population med betryggande antal individer. Det kortsiktiga målet är att det ska finnas minst 220 och det långsiktiga målet minst 270 levande hundar i rasen.
- Att bevara norsk lundehund som en sund och funktionell hund med rasens karaktäristiska särdrag och motverka alla exteriöra överdrifter

Strategi

- Genom att sprida kännedom om inavelsgraden vid parningar.
- Genom att avelsbasen breddas, bland annat genom att fler och olika hundar används aveln. Hanhundsregister finns på hemsidan.
- Genom att använda de äldre friska hanar, som inte tidigare använts i avel.
- Genom att skicka ut brev till tik och hanhundsägare med information och uppmuntra att använda sin hund i avel.
- Genom att informera uppfödarna att använda SKK:s avelsdata och NLK:s databas vid planering av sitt avelsarbete och kontroll av den planerade
- Genom att informera om att en hane inte bör lämna fler avkommor än 12 avkommor.
- Genom att ta del av SKK:s avelsdata vad gäller antalet barn och barnbarn s.k. farfarskurvor
- Genom att anordna uppfödarträffar och hålla i gång diskussioner och samarbete uppfödare emellan och arrangera föreläsningar.
- Genom ett nätverk av mentorer stödja och informera uppfödare
- Genom att fortsätta göra inventering av rasen vart tredje år.

Hälsa

Nuläge

Lundehunden har få hälsoproblem och är generellt en frisk och sund hund i alla delar om man bortser från Intestinal lymfaniectasi (IL). Sjukdomen beskrivs under Förekomst av hälsoproblem, sjukdomar och defekter på sidan 21. Den lever ofta ett lekfullt liv långt upp i åren. Den är bra rustad för att tåla det nordiska klimatet.

Generell beskrivning av helhetssituationen i rasen

Resultaten från varje inventering sammanställs och ger en översikt av genomsnittlig levnadsålder, dödsorsaker och generellt hälsotillstånd för rasen. Målsättningen är att genomföra inventering vart tredje år.

För perioden 2016–2020 är dödsorsaken och ålder för 40 avlidna hundar känd. För dessa är den genomsnittliga levnadsåldern 9 år, den äldsta var 13 år när den dog och den yngsta 3 år.

Dödsorsak	Antal hundar	%
Intestinal lymfaniectasi (IL)	12	30
Mage/tarm	8	20
Cancer	11	27
Andra orsaker	8	20
Olyckor	0	0
Hög ålder	1	2

Tabell 11. Dödsorsaker för lundehundar som dog 2016–2020. Data tagen från SLS:s inventering.

30 % av hundarna dog av IL. Men vi kan inte med säkerhet veta att alla dog av IL eftersom avlidna hundar ytterst sällan obduceras.

Det finns mycket annat en lundehund kan drabbas av. En lundehund med magproblem får ofta diagnosen IL utan att ta andra prover som till exempel träckprov, för att utesluta parasitangrepp som Giardia, hakmask, coccidier och parvovirus.

Utöver förekomsten av IL och mag-tarmrelaterade dödsfall är kategorin "Annat" relativt stor, 20 %. Det är emellertid inte någon särskild orsak som dominerar i denna kategori.

Förekomst av hälsoproblem, sjukdomar och defekter

Utöver IL har norsk lundehund inte några andra särskilda hälsoproblem som till exempel ligger till grund för screeningundersökningar.

Intestinal lymfangiektasi (IL)

IL är en tarmsjukdom. Begreppet intestinal lymfangiektasi *(IL) anger ett tillstånd där det föreligger en onormal utvidgning och tillstopning av lymfkärl i tarmen. Tillståndet blev tidigare kallat "lundehundsyndromet".

Sjukdomen kan bli livshotande, men med diet och behandling finns det gott hopp om ett bättre tillstånd. När det gäller orsaker till insjuknandet har man inga säkra hållpunkter. IL kan antingen bero på en medfödd onormal utveckling av lymfkärlen, eller vara resultatet av inflammationer eller tumörer som täpper igen lymfkärlen.

Även om det inte gått att helt fastställa att IL är genetiskt betingat, är det viktigt att ändå hålla inavelsgraden låg då man inte kan utesluta att det kan vara på det sättet. Stress kan påverka uppkomsten av IL.

Symptom

De vanligaste symptomen är diarré, men inte alla får diarré. Diarrén kan antingen vara av bestående karaktär eller att den uppträder periodvis. kräkningar, slöhet, avmagring och dålig päls är andra symptom som kan förekomma. Men den kan också starta med akut hjärtsvikt, vätskeansamling i hjärta eller buk, eller med mer oklara symptom såsom nedstämdhet/apati. När proteintappet är stort, blir det vätskeanhopningar speciellt under huden på bakbenen, i bukhålan eller i brösthålan. Vissa hundar blir bleka i slemhinnorna och uttorkade.

Arv

När det gäller orsaken till åkomsten hos lundehund står man utan säkra hållpunkter. Man misstänker att det finns en ärftlig faktor, men hur åkomsten ärvs är okänd. Det är således inte möjligt att förutse vilka individer som kan utveckla sjukdomen.

Behandling

För att en hund med IL ska ha största möjliga chans att bli frisk, är det viktigt att den snabbt får behandling hos en veterinär som känner till sjukdomen och har kunskap om dess behandling. Hunden behöver medicineras under en kortare eller längre period samt att den utfodras med en fettfattig diet under en längre tid.

Diet

En IL-sjuk hund ska utfodras med en fettfattig diet bestående av torsk, kyckling eller annat magert kött, ris, potatis och grönsaker samt vitaminer och mineraler, se [Norsk Lundehund Klubbs gastroguide](#). En fettfattig kost ger mindre belastning på de skadade lymfkärlen. Även den IL-sjuka hunden behöver den näring som fett ger, kokosfett eller MCT olja är ett alternativ. Detta fett tas upp direkt via magen och belastar inte de skadade lymfkärlen.

*(intestinal = angår tarmen, lymfangiektasi = utökning av lymfkärl).

Omfattning

Förekomsten av IL i rasen är hög och av de hundar som avled under perioden 2016–2020 svarade 30 % att hunden dött av IL. Av rasens totala population räknar man med att runt 10 % insjuknar i IL under sin levnad. Några hundar lever ett gott med sin IL och blir och uppnår ändå hög ålder, men många dör tidigt (7 år). Enligt inventeringen 2020 var den genomsnittliga åldern för första utbrottet av IL 5,4 år.

Genom ökad kunskap om sjukdomen och behandling överlever ganska många hundar sitt första utbrott av IL i dag. Några blir helt symtomfria resten av livet, medan andra får återfall.

Rasens motståndskraft mot IL måste ökas. Man har avlat med fokus på att minska problemet med IL sedan många år genom att hålla en låg inavelsgrad utan att detta har gett en önskad effekt.

Genom korsningsprojekt som sedan 2013 pågår i regi av Norsk Kennel Klubb, Norsk Lundehund Klubb och NordGen, hoppas man på att öka den genetiska variationen i rasen och minska förekomsten av IL. Läs mer om projektet på [Norsk Lundehund Klubb – Korsningsprojektet](#).

Vi hänvisar till Lundehundboka (Espelien, 2012, Vigmostad & Björke, Norge) för en utförligare beskrivning av sjukdomen och sjukdomsförloppet. För behandling hänvisar vi till behandlande veterinär och lundehund.no/Gastroguide.

Kapselprojektet i Norge

I projektet ska man undersöka tarmen på lundehunden med hjälp av en liten videokapsel som hunden sväljer. Kapseln passerar genom tarmen med hjälp av tarmens naturliga rörelser och filmar hela vägen och kommer ut med avföringen.

Syftet är att se om video-kapselskopi kan upptäcka i vilken grad en hund är mottaglig för att utveckla IL. Det kan också bidra till att diagnosticera hundar med IL-liknande symtom på ett säkrare sätt.

Det är bara kliniskt friska hundar som deltar i projektet – fem norska buhundar som kontrollgrupp och fem lundehundar.

Projektet leds av docent Elin Skanke vid NMBU (tidigare Veterinärhögskolan). Projektet finansieras med bidrag från NLK, Agria, SLS med flera.

Giardia

Giardia är en inälvsparasit som är vanligt förekommande och smittsam, speciellt bland unga hundar. Parasiten förekommer både bland friska och sjuka hundar. Den uppträder ofta i samband med stress, plötsliga foderbyten eller tarmstörningar av andra orsaker. Det är därför inte helt ovanligt att Giardia symtom blossar upp i samband med stressen. Giardia lever i hundens tarm. Parasiten sprids genom att cystor utsöndras i hundens avföring.

Symptomen

Symptomen visar sig i form av diarré som kommer och går, viktminskning och ibland kräkningar. Giardia har liknade symptom som IL och kan lätt förväxlas med IL.

Diagnos

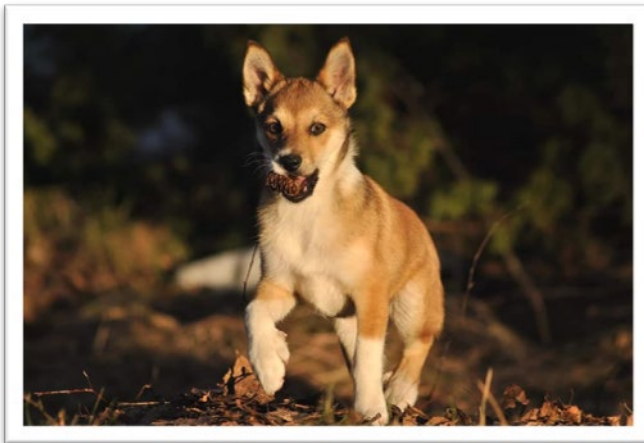
Diagnosen ställs genom en träckprovsundersökning, där man kan se om cystor av Giardia finns. På SVA (Statens Veterinärmedicinska Anstalt) diagnosticerar man framför allt Giardia med hjälp av en s.k. immunofluorescenssteknik. Den ger en snabb och säker diagnos.

Provtagning

Om man misstänker Giardia på sin hund, behöver man inte uppsöka veterinär för att ta prover. Man kan själv skicka in prover för att se om hunden har Giardia till SVA (www.sva.se) eller köpa kolla masken på apoteket.

Behandling

Vid positivt träckprovresultat kontakta veterinär för behandling av Giardia.

©Mimmi Eriksson

Hud och päls

Några lundehundar har hudproblem. Dessa varierar och beskrivs olika från hund till hund. En del hudproblem kan troligen relateras till ett reducerat näringsupptag orsakat av en långsamt utvecklad IL.

Hos lundehund har konstaterats en speciell typ av hårlöshet – pseudopelade, orsakad av att immunförsvaret angriper och stör hårsäcken på för övrigt helt friska hundar. Tillståndet är ofarligt, just denna form av hårlöshet är ovanlig hos hund.

Huden på de hårlösa fläckarna kan bli torr och lätt fjällande och hunden kan klia lite. Torrheten i huden beror på att även talgkörtlarna blir skadade. Hårsäckarna är inte permanent förstörda, utan kan börja fungera igen när immunangreppet upphör. Under den senaste inventeringen 2020 uppgavs 8,6 % av hundarna ha hud- eller pälsproblem.

Ögon

I en del länder (till exempel Tyskland, Finland, Sverige) har några lundehundar blivit ögonlysta. Några fall har konstaterats av juvenil katarakt (polkatarakt/punktkatarakt). Dessa verkar inte ha påverkat hundens syn och har inte försämrats över tid. Senil katarakt är ganska utbredd och kan inträda från åtta års ålder. SLS anser inte att rasen har några problem med ögonsjukdomar.

© Mimmi Eriksson

Patellaluxation

Några få fall av patellaluxation har påträffats i rasen.

Patellaluxation innebär att knäskålen (patella) kan förflyttas (luxera) från sin normala position. Två former av patellaluxation förekommer. Den vanligaste formen är när knäskålen glider ur sin position och hamnar på insidan av knäleden. Den andra formen är när knäskålen hamnar på knäledens utsida. Det finns många olika bakomliggande orsaker till patellaluxation. Ett vanligt symptom är hälta. I de fall luxationen är permanent har knäskålen låsts i sitt läge och drabbade hundar får en typisk, knäande gång.

SLS anser inte att det är ett utbredd problem i rasen och att det därför inte finns något behov av systematiska undersökningar och registrering.

Ektopisk uretär

Ektopisk uretär är en ovanlig medfödd missbildning i urinvägarna, som har konstaterats hos ett fåtal lundehundar. Huvudparten av de diagnosticerade hundarna är tikvalpar och man tror att det kan finnas en viss ärftlighet. Dom här hundarna bör inte gå i avel.

Uretärerna är de två urinledarna som för urinen från njurarna till urinblåsan. Ektopisk betyder i princip felplacerad, vilket innebär att hundar med ektopiska uretärer har fel inmyning av urinledarna till blåsan och ibland kan de faktiskt mynna direkt ut till slidan.

Missbildningen märks genom att valpen inte kan kontrollera sin urinavgång eftersom musklerna som i normala fall får blåsan att hålla tätt inte kan påverka den felplacerade urinledaren. Ofta rinner det urin okontrollerat när de ligger ned eller man kan se urin längs låren. Problemet kan även leda till att valpen får sekundära svårbehandlade urinvägsinfektioner.

Reproduktionsproblem

Lundehundar som är bra socialiserade med andra hundar brukar normalt para sig utan problem eller mänsklig inblandning. Trots det rapporteras det om en del problem i samband med parning. För tikar handlar det om dåligt markerad löptid, det vill säga "tysta löp" (utan synliga blodfläckar). En del tikar låter sig inte paras för att de är för trånga och en del tikar går tomma efter parning.

För hanhundar rapporteras att en del är klumpiga och klarar inte av en parning. Några av dessa tillfällen kan bero på fel tidpunkt för parning.

I Norge har man sett att de hanhundar som tömts på sperma i samband med insemination eller för lagring i genbank haft dålig spermakvalitet. Det kan vara orsaken till att en del tikar har gått tomma.

Kryptorkism

Kryptorkism innebär att en hanhund inte har båda testiklarna nere i pungen. Om hunden inte har båda testiklarna nere vid sex-åtta månaders ålder är den troligtvis kryptorkid. I samband med de inventeringarna som gjorts har det visat sig att det finns ett antal kryptorkida hanar i rasen. Antalet har under åren ökat. I inventeringen 2011 uppgavs 14 hanar vara kryptorkida, 2014 18 st, 2017 19 st och 2020 hade antalet stigit till 26 st. Ökningen tyder på en inavelsdepression.

Norsk undersökning av fenomenet ”juckande tikar”

Rätt många tikar har perioder på 1–3 dagar där de får täta krampliknande juckningsrörelser. Anfallsperioderna inträffar vanligen långt före löpet, men kan även uppstå under och efter lopp. Det varierar hur besvärande juckningarna är, men en hel del tikar är väldigt stressade med dregling, ofrivillig urinering, aptitlöshet och svårigheter att slappna av.

Anfallen inträffar både nattetid och dagtid, hemma och på resor. De förekommer både hos tikar som lever samman med andra hundar och tikar som lever ensamma.

Dessa anfall är inte ett resultat av lekfullhet och att de rider på varandra i samband med mognad. En tik som har dessa juckningar är stressad och har ingen förmåga eller lust till parningsliknande lek.

Även om tiken inte kan sägas vara sjuk kan det vara en betydande påfrestning när anfallen pågår. De flesta veterinärer har inte tidigare sett tikar som juckar på detta sätt.

Norska avelskommittén vill undersöka om man kan hitta en orsak till anfallen och om det finns något att göra för de tikar som besväras av detta. Man kommer därför att undersöka om det finns några näringsämnen som tiken saknar eller om det kan bero på en hormonell störning. Avelskommittén kommer i första hand att bjuda in ägare som har juckande tikar att besvara en enkel digital enkät om juck-anfall, hundhälsa och utfordring. Förhoppningen är att många ska delta i enkäten så att man kan se om det är något mönster som återkommer.

I andra hand kommer ägarna till 5–10 hundar med svåra anfall av juckningar att delta i en undersökning där de uppmanas att ta blodprov på hundarna vid anfallen och eventuellt igen vid ett senare tillfälle där hundarna inte har anfall. Hundarna måste vara kliniskt friska (inte ha IL eller ta några mediciner).

Ägarna kommer att få detaljerad beskrivning av vilka blodvärden som behöver tas och norska klubben står för testkostnaderna.

Ägarna ska också föra logg över anfall av juckningar och deras varaktighet. Det kan också bli aktuellt att ge hundarna ett kosttillskott över tid för att se om det har någon effekt.

© Tove Schrödl

Norska korsningsprojektet

År 2013 startade Norsk Lundehund klubb (NLK) tillsammans med Norsk Kennelklubb och NordGen ett korsningsprojekt. Målet för projektet är att öka den genetiska variationen, förbättra hälsan (i första hand reducera förekomsten av intestinal lymfangiektasi (IL) som är vida utbredd i rasen), få in friska gener i rasen och förbättra fertiliteten, utan att göra avkall på rasens särdrag. Projektet utförs i Norge och det beslutades att korsa lundehund med tre olika raser, norsk buhund, isländsk fårhund och norrbottenspets.

Den första kullen projekthundar föddes 2014. Till utgången av 2021 har det fötts 68 valpar i kombinationerna lundehund/buhund, lundehund/isländsk fårhund och lundehund/norrbottenspets. Alla projekthundar ska mönstras minst en gång under sitt liv. Hundarna brukar mönstras i samband med NLK:s lundehunds dagar. I mönstringen beskrivs och dokumenteras hundarna efter ett fastställt utarbetat schema.

Projektet är långsiktigt och i NLK:s nya handlingsplan för avelsarbete 2022–2032 finns det med att man ska öppna stamboken för projekthundarna. 2021 finns det tre korsningshundar i Sverige, en i generation 2 och en i generation 3 med norsk buhund och en i generation 2 med isländsk fårhund. Alla hundar som föds inom projektet förses med avelsspärr vid registreringen i Norsk Kennelklubb och vid registrering i Svenska Kennelklubben. Det är Norsk Kennelklubb som beslutar om och godkänner vilka hundar som ska få bidra till aveln. Från 2023 öppnas stamboken för tredje generationens projekthundar som blivit godkända av NLK.

Alla hundar som ingår i projektet genomgår en noggrann hälsoundersökning innan de godkänns för att gå vidare i avel. De kliniska undersökningar som görs är HD-röntgen, patellaundersökning och ögonlysning men även den mentala statusen bedöms. Mer att läsa om projektet finns på www.lundehund.no/korsningsprojektet.

*Godhunden Fina Flickra B3
(Lundehund/Buhund).
© Cecilia Obitz*

*Lundesommer Loppa I2
(Lundehund/Isländsk Fårhund)
© Maria Hübinette*

Mål och strategi hälsa

Övergripande mål

IL är rasens största hälsoproblem och har därför hög prioritet de kommande åren.

Mål – kortsiktiga och långsiktiga

- Att öka informationen om parasiten Giardia, kan förväxlas med IL på grund av liknande symptom.
- Att reducera antal hundar som dör i IL.
- Att reducera förekomsten av IL i rasen.
- Att förbättra fertiliteten i rasen.

Strategi

- En bred avel där så många friska individer som möjligt används och oönskade drag inte dubbleras.
- Genom att obduceras hundar som dött utan säker diagnos får vi veta bakgrunden till dödsorsaken och en ökad kunskap om IL och andra sjukdomar. SLS hjälper till med 50% av obduktions kostnaden från fonden för friska lundehundar.
- Genom att fortlöpande registrera sjukdomar och dödsorsak samt ålder vid insjuknande/död.
- Genom att informera om Giardia och vikten av att kolla avföringen genom att skicka in avföringsprov/träckprov innan man går till veterinären.
- Genom ökad kunskap, förbättra behandlingen av IL.
- Genom att stödja och följa hälsoprojekt som genomförs av Norsk Lundehund Klubb.
- Genom att ta in projekthundarna i rasen, förbättra rasens immunförsvar och reducera dispositionen för att utveckla IL.
- Genom att öka kunskapen om IL genom information och seminarier ordnade av klubben.
- Genom att informera om progesterontest öka fertiliteten i rasen, eftersom lundehundstikar kan vara svåra att veta när de är i höglöp och mottagliga för parning.
- Genom att följa korsningsprojektet i Norsk Lundehund Klubb.
- Genom att göra inventeringar för att ta reda på hur hälsoläget är i hos våra hundar, och samla in information om erfarenheter om IL från hundägare.

Mentalitet och bruksegenskaper

Lundehunden är en självständig hund, som envist och med stort mod i oländig bergsterräng apporterade levande fågel oskadd till sin ägare. Både dun, fjädrar och kött var av stort värde. Hundarna apporterar fortfarande villigt utan att bita sönder föremålet.

Lundehund gör sig bäst lös i skog och mark, i synnerhet i berg och klippig terräng, där den tar sig fram i sitt eget tempo. Vaksamheten tar sig uttryck i en något trulig attityd och uppsyn, men den ska vara socialt accepterande och vänlig.

Ljudkänslighet

Vid inventeringarna som gjorts noterades att ett flertal lundehundar är "ljudkänsliga", det vill säga känsliga för skott, åska och smällare (och regn som bieffekt av inlärdd koppling till åska).

Det är viktigt att uppfödarna informerar blivande valpköpare om att lundehunden av naturen är en vaksam liten spets, som reagerar ganska mycket och gärna med skall när det händer något i dess omgivning. Det är viktigt att bemöta hunden på rätt sätt så att dess agerande inte utvecklar sig till ett oönskat beteende och övergår i rädsla. Det gäller att stötta sin hund och vara en trygghet för den, inte "dutta" med den. En bra socialisering är extra viktigt för lundehunden.

©Jeanette Dahlström, Hundsport

Nuläge

Beteende- och personlighetsbeskrivning Hund, BPH

2007–2021 har 23 lundehundar genomfört BPH, 10 hanhundar, 11 tikar varav en korsningstik lundehund/isländskfårhund I2 och 2 utlandsreggade hanar av dessa har 1 hane och en tik avstått skott.

BPH beskriver och ger en sammanfattning om hundens mentalitet och personlighet. Som ett led i det systematiska arbetet för god mentalitet hos norsk lundehund rekommenderar SLS alla lundehundsägare att låta sin hund delta vid Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund (BPH), oavsett om hunden är en potentiell avelshund eller ej.

Syftet med BPH är att bidra till ökad kunskap om hundars mentalitet. Den vänder sig till såväl uppfödare som vill få en bild av de hundar som ingår i avelsarbetet som till den enskilda hundägaren som vill lära sig mer om den egna hundens mentala egenskaper. BPH stambokförs och redovisas i SKK Avelsdata och kan användas av special- och rasklubbar för att utvärdera rasers mentala egenskaper. [SKK:s informationsbroschyr om BPH.](#)

Mentalitet och bruksegenskaper i förhållande till rasstandard

Lundehunden ska ha en mentalitet anpassad till rasens tidigare arbetsuppgifter, den ska vara vaksam, energisk och livlig och hålla sig relativt nära sin ägare.

Hunden har liten jaktinstinkt, men har ofta ett intresse för småvilt så som fåglar och sorkar. Lundehunden besitter en vänlig vaksamhet och ett skall som gör den till en ypperligt larmande vakthund som aldrig får vara aggressiv. Den varnar när främlingar är i antågande, inte för att uppmärksamma ett hot utan för att förbereda ett besök.

Lundehunden har stor integritet och ifrågasättande av vissa situationer. Inom rasen talar man om "lundebroms" då hunden helt enkelt parkerar framtassarna brett isär och vägrar gå innan den har koll på situationen. Det kan härröra från tiden då ett snedsteg och en felbedömning av situationen på fågelberget kunde vara lika med döden.

© Gitte Wittzell

Mål och strategi mentalitet

Övergripande mål

Att bibehålla rasens goda mentalitet, lundehunden ska vara energisk och livlig med ett stabilt sinnelag.

Mål – kortsiktiga och långsiktiga

- Att fler hundar genomgår BPH för att kunna utläsa rasens mentala status. Det kortsiktiga målet att 10 hundar per år som genomgår BPH och det långsiktiga målet att uppnå 200 hundar till år 2032 som genomgår BPH.

Strategi

- Genom information på hemsidan, tidningen Lundehunden och klubbens Facebooksida, förklara vikten av att genomgå BPH med hunden.
- Genom att informera uppfödare om vikten av att miljöträna och socialisera valpen för att vänja den, vid exempelvis ljud redan som liten.
- Genom att göra en inventering av rasen vart tredje år.
- Följa upp dokumentation om ljudkänslighet i kommande inventeringar.
- Genom att bidra med 40 % av anmälningsavgiften till de medlemmar som genomfört BPH med eller utan skott tillsammans med sin lundehund.

© Jessica de Jong

Exteriör

Nuläge

Lundehunden är en primitiv spets hund som ska vara funktionellt byggd för att kunna utföra sin ursprungliga uppgift.

Lundehunden användes till jakt på lunnefågel på de branta klipporna längs norska kusten. Hundens päls ska vara mycket motståndskraftig mot kyla och regn. Hundens ska vara mycket smidig och lätt kunna ta sig fram i oländig terräng.

För mer ingående beskrivning av rasen hänvisar vi till rasstandard och Svenska Lundehundsällskapetets domarkompendium som kan beställas hos klubben.

Helhetsintryck

En liten smidig och förhållandevis lätt byggd rektangulär spets hund med tydlig könsprägel, med kilformat huvud och karaktäristiska extra tår på alla fyra tassar. Färgen är brun med vita tecken. Mankhöjd för hanar är 35–38 cm och tikar 32–35 cm. Vikt för hanar är ca 7 kg och tikar ca 6 kg.

Exteriörbedömning

Vid exteriörbedömning ska läggas vikt vid och föredra hundar som är funktionella i förhållande till rasens ursprungliga funktion.

Det är viktigt att uppmärksamma följande saker:

En liten, smidig hund ska föredras då hundens ursprungliga uppgift var att krypa in i stenrösen och hämta lunnefågel. Den bör därför inte vara för stor eller grovt byggd. Vissa av dagens hundar har både höjd och vikt som överstiger de önskade måtten.

Nospartiet skall vara kilformat medellångt med svagt konvex nosrygg. Längden på nosen ska harmoniera med huvudet. Käkarna ska vara välutvecklade och relativt kraftfulla för att lundehunden ska kunna apportera en lunnefågel som väger ca 350 – 500 gr. Saxbett, är mest önskvärt men tångbett och måttligt underbett liksom premolarbortfall accepteras. Ett för brant stop är inte önskvärt då detta inte kan ge en funktionell huvudform med tanke på att hunden ska krypa in i trånga stenrösen.

När lundehunden kryper in i lunnefåglarnas bohålor kan de stänga sina öron. Den använder då en speciell muskel som kniper ihop örat. På så vis skyddas innerörat så att smuts och fukt inte kan tränga in. Öronen är alltså mycket rörliga och används även för att orientera sig i förhållande till bytet.

Bröstkorgen skall vara lång och medelbred, förhållandevis djup och rymlig men inte tunnformad så att hunden har fria frambensrörelser. Detta är nödvändigt för att hunden ska kunna klättra och krypa i stenrösen.

En del lundehundar har för brant kors, detta är ej önskvärt. Lundehunden ska ha en rak överlinje med ett svagt sluttande kors.

Lundehunden är inte en travare av naturen utan en klättrare. Knäleden ska vara moderat vinklad, inte för stel i bakbenen.

Karaktäristiskt för rasen är vevande frambensrörelser och något trånga bakbensrörelser när den rör sig på slät mark. Detta gör hunden perfekt anpassad för en smidig och säker klättring i branta stenrösen.

© Maria Ringdahl

Lundehunden kan böja och sträcka på sina extra tår och även "gripa tag" i saker, precis som om den mänskliga handen hade två tummar.

© Jessica de Jong

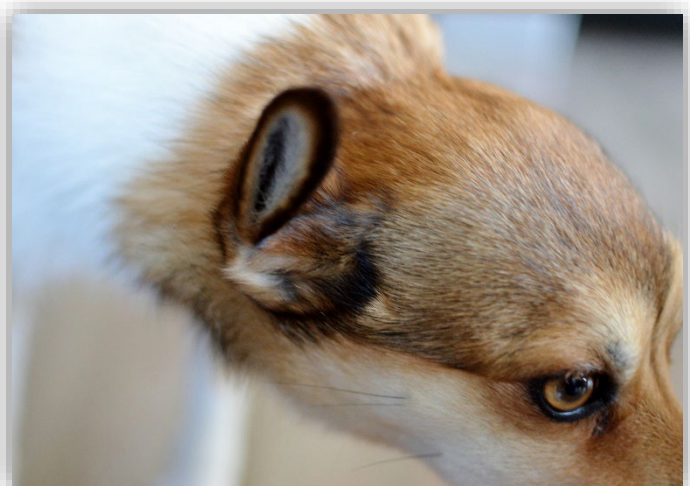
Muskulatur, senor och ledband i bogarna är så tånjbara att hunden kan "slå ut med armarna"

©Jessica de Jong

Den översta nackkotan är förenad med hjärnskålen på ett sätt som gör nacken extra rörlig; huvudet kan böjas så långt

©Jessica de Jong

bakåt att pannan vidrör ryggen.

De kan bokstavigt talat "stänga öronen".

Ytterörat kan vikas ihop och skyddar på detta sätt örats innersta delar mot sand och fukt.

Mål och strategi exteriör

Övergripande mål

Svenska Lundehundsällskapet har som övergripande mål att bevara norsk lundehund som en sund och funktionell hund med rasens alla karaktäristiska särdrag i behåll.

Det är viktigt att bevara rasens anatomiska särdrag, det vill säga:

- Rörligheten i skulderleder och nacke.
- Rastypiska anatomi
- Sex tår på alla tassar (labbar)
- Säregna rörelser med vevande framben
- Trånga bakbensrörelser
- Rastypiska utseende.
- Öron som kan vikas så att de inre delarna skyddas mot sand och fuktighet när hunden arbetar i jord och stenrösen.
- Funktionell dubbelpäls som ska bestå av tät, grovt täckhår och mjuk underull. Den är mycket motståndskraftig mot kyla och regn.

Mål – långsiktig

- Att rasen fortsatt inte har några exteriöra överdrifter och att den variation som förekommer i rasen kan bibehållas.

Strategi

- En bred avel där så många friska individer som möjligt används och oönskade drag inte dubbleras.
- Söka avelspartner som kompletterar varandra med hänvisning till anatomi och mentalitet.
- Genom information sprida kunskap och förståelse om uppfödarens viktiga arbete och ansvar för rasen och för den enskilda hunden.

© Jessica de Jong

Förankring av RAS

Svenska Lundehundsällskapet's "nya" RAS dokument har vid två tillfällen mejlats till samtliga medlemmar med uppmaning om att komma in med synpunkter med slutdatum. Det har också tagits upp och presenterats vid varje årsmöte samt vid medlemsmöten och i klubbens tidning så känns dokumentet väl förankrat inom rasen.

Källhänvisningar:

Svenska Lundehundsällskapet RAS-dokument 2016.

Svenska Lundehundsällskapet Domarkompendium 2021.

Svenska Lundehundsällskapet jubileumsbok till 25-årsjubileumet 2002.

Lundehundboka, Ingvild Espelien, Vigmostad & Björke AS 2012.

Svenska Kennelklubbens Avelsdata och Hunddata.

Norsk Lundehund Klubb RAS-dokument 2014.

Norsk Lundehund Klubbs Databas över norsk lundehund.

Norsk Lundehund klubbs hemsida.

**Lundehund
med klass**

**- extra tår
på varje tass!**